

Motion till riksdagen 2025/26:3860

av **Nadja Awad m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2025/26:60 Stärkta insatser för äldre och för de som vårdar eller stöder närstående

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som säkerställer att fler utbildar sig till undersköterska genom förstärkta satsningar på Äldreomsorgslyftet, förbättrade arbetsvillkor och en förbättrad arbetsmiljö för undersköterskor och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att anhörigperspektivet inte försvagas i och med införandet av stödkontakt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som moderniserar språket i lagtexten och ersätter uttryck som ”psykisk störning” och ”missbruk” med icke-stigmatiserande och moderna begrepp, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Regeringen har i propositionen Stärkta insatser för äldre och för de som vårdar eller stöder närstående presenterat flera viktiga ambitioner för att stärka stödet till äldre och anhöriga. Vänsterpartiet delar grundsynen att vården, omsorgen och anhörigstödet behöver utvecklas. Samtidigt innehåller propositionen betydande brister som riskerar att leda till ojämlikhet, bristande kvalitet och försvagade rättigheter.

Regeringen föreslår att den fasta omsorgskontakten i särskilt boende för äldre endast ska kunna utföras av undersköterskor. Detta instämmer Vänsterpartiet i. Men verkligheten i landets mindre kommuner är att undersköterskebristen är akut och långvarig. Det finns idag, om ingenting görs, en uppenbar risk att undersköterskor tvingas ta ansvar för orimligt många omsorgstagare, vilket direkt motverkar propositionens egna mål om

kontinuitet och trygghet. Den fasta omsorgskontakten i hemtjänsten har visat att det är svårt att få till en jämlik omsorgskontakt över hela landet, med tydliga indikationer på att det saknas utbildad personal. Om regeringens förslag ska kunna lyckas behöver fler vilja utbilda sig till undersköterskor samtidigt som dagens undersköterskor stannar kvar i yrket. För att detta ska vara möjligt behöver regeringen agera för att öka attraktiviteten att utbilda sig till och jobba som undersköterska. Därför bör regeringen återkomma med ett förslag som säkerställer att fler utbildar sig till undersköterskor genom förstärkta satsningar på Äldreomsorgslyftet, förbättrade arbetsvillkor och en förbättrad arbetsmiljö för undersköterskor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I dag finns i de flesta kommuner en anhörigkonsulent eller motsvarande funktion. Förslaget om stödkontakt skulle förvisso befästa denna funktion, vilket är välkommet, men precis som den nationella anhörigstrategins första punkt anger är det av största vikt att hälso- och sjukvården kring den närstående fungerar. Anhörigkonsulenter i kommunal regi kan inte bistå med vägledning eller information kring hälso- och sjukvårdsfrågor eller information om den närståendes diagnoser och sjukdomsprocesser, vilket i dag är en viktig fråga som påverkar anhörigas situation.

I hälso- och sjukvården avser ett anhörigperspektiv dessutom ofta att den anhörige ska vara informationsbärare kring den närståendes behov, till stöd för verksamheten. Ett sådant perspektiv behöver självklart innebära att verksamheten också skaffar sig en förståelse för den anhöriges egen livssituation och möjligheter till en hanterbar vardag i relation till den närståendes behov och diagnos. Regional hälso- och sjukvård behöver tillämpa ett anhörigperspektiv i sina olika verksamheter och discipliner, inte minst när det gäller tillgänglighet, där 70 procent av planerade vård- och behandlingsinsatser görs på kontorstid enligt Socialstyrelsen. Detta sker samtidigt som skärpningen av arbetslinjen kräver att alla i arbetsför ålder – även anhöriga – ska stå till arbetsmarknadens förfogande. Det skapar en ohållbar ekvation för många anhöriga som förväntas vara informationsbärare i sjukvården under samma tider som de förväntas arbeta.

Införandet av ”stödkontakt” kan på papperet tydliggöra ansvaret för information och vägledning men riskerar samtidigt att tränga undan det breda anhörigperspektiv som ska genomsyra socialtjänstens hela verksamhet. Den som vårdar eller lever nära en person med omfattande omsorgsbehov behöver stöd men också bli lyssnad på och inkluderad i beslut om vård och omsorg. Ett ensidigt fokus på administrativ vägledning riskerar att förminska anhörigas roll och minska deras inflytande. Regeringen bör återkomma med förslag som säkerställer att anhörigperspektivet inte försvagas i och med införandet av stödkontakt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Trots att propositionen framhåller modernisering av lagstiftningen innehåller texten en rad begrepp som inte längre är förenliga med dagens kunskapssyn, bl.a. ”psykisk störning” och ”missbruk”. Både regioner, socialtjänst och civilsamhälle har under lång tid arbetat för att ersätta dessa ord med mer korrekta och mindre stigmatiserande termer såsom ”psykisk sjukdom”, ”psykisk ohälsa” och ”beroendeproblematik”. Regeringen bör återkomma med ett förslag som moderniserar språket i lagtexten och ersätter uttryck som ”psykisk störning” och ”missbruk” med icke-stigmatiserande och moderna begrepp. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är positivt att avlösarservice enligt LSS föreslås bli mer flexibel. Samtidigt är det anmärkningsvärt att regeringen väljer att enbart ta till sig en minimal del av LSS-utredningen (SOU 2018:88), utan att förhålla sig till hur rätten till assistans, ledsagning och avlösning hänger samman systematiskt. När enskilda delar förändras utan helhetsgrepp riskerar personer med funktionsnedsättning att drabbas av otydlighet, ojämlikhet och

rättsosäkerhet. En reform av LSS måste bygga på systemförståelse, inte lösryckta grunder. Regeringen bör återkomma med ett samlat förslag där avlösarservice, ledsagning och personlig assistans behandlas i sitt systematiska sammanhang enligt LSS-lagstiftningens intentioner. En sådan reform bör även syfta till att stärka förutsättningarna för anhöriga, genom att säkerställa att insatserna blir tillgängliga, rättssäkra och tillräckliga för att förebygga att anhöriga tvingas kompensera med eget stöd och därmed riskera försämrad livskvalitet och ohälsa. Dessutom har LSS en övre åldersgräns, i dag 66 år, för när det inte längre går att söka personlig assistans. Institutet för mänskliga rättigheter menar i rapporten Hemma är någon annanstans att den åldersgränsen är diskriminerande och bör tas bort. Åldersgränsen gör att många som skulle ha nytta av insatsen får söka annat stöd eller blir utan.

Vänsterpartiet ställer sig bakom propositionens ambitioner men anser att flera förändringar krävs för att säkerställa likvärdig kvalitet, moderna lagtexter och ett sammanhållet rättighetssystem för både äldre, anhöriga och personer med funktionsnedsättning.

Nadja Awad (V)

Andreas Lennkvist Manriquez (V)

Malcolm Momodou Jallow (V)

Isabell Mixter (V)

Vasiliki Tsouplaki (V)

Cicie Weidby (V)